

Hailuodon kunta/ Sivistystoimi/Päivähoito

PÄIVÄKOTI ONNENSAARI

HAILUODON ESIOPETUSSUUNNITELMA

22.6.2011

SISÄLLYSLUETTELO

1. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	2
1.1. Tehtävä	2
1.2. Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet	2
2. Esiopetuksen toteuttaminen Hailuodossa	3
2.1. Esiopetuksen tavoitteet ja toiminta-ajatus Hailuodossa	3
3. Esiopetuksen pedagogiikkaa	4
3.1. Oppimiskäsitys	4
3.2. Oppimisympäristö	4
3.3. Esiopetuksen työtavat	5
4. Esiopetuksen eheyttäminen, tavoitteet ja sisältöalueet	5
4.1. Eheyttäminen	5
4.2. Kieli ja vuorovaikutus	5
4.3. Matematiikka	6
4.4. Etiikka ja katsomus	6
4.5. Luonto ja ympäristö	7
4.6. Terveys ja fyysinen kehitys	7
4.7. Fyysinen ja motorinen kehitys	7
4.8. Taide ja kulttuuri	8
4.8.1. Musiikki	8
4.8.2. Kuvataide ja kädenaidot	8
4.8.3. Ilmaisukasvatus	9
4.8.4. Viestintä ja media	9
5. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa	9
5.1. Esiopetuksen yleinen tuki	10
5.2. Esiopetuksen tehostettu tuki	11
5.3. Esiopetuksen erityinen tuki ja pidennetty oppivelvollisuus	11
5.4. Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen	12
6. Yhteistyö vanhempien, koulun ja muiden tahojen kanssa	13
6.1. Kasvatuskumppanuus	13
6.2. Yhteistyö koulun kanssa	14
6.3. Yhteistyö muiden tahojen kanssa	14
7. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien esiopetus	14
8. Arviointi ja seuranta	15
LÄHTEET	16

1. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

1.1. Tehtävä

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Ne näkyvät muun muassa lainsäädännössä, julistuksissa, suosituksissa tai sopimuksissa. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin, jotka edellyttävät yhteisen opetuksen järjestämistä siten, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuunkykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan, yhteisten sääntöjen noudattamiseen ja toisten ihmisten arvostamiseen. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys-, ja oppimisedellytyksiä. Lapsen kasvua ja kehitystä seurataan ja tuetaan sekä ennaltaehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten ja monipuolisten oppimiskokemusten avulla ja hänelle tarjotaan mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus antavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. On tärkeää, että lapsi saa osallistua säännöllisesti esiopetukseen, sillä se edesauttaa asetettuihin tavoitteisiin pääsemisessä. Hyvinvoivan lapsen kasvussa ja kehityksessä päävastuu on vanhemmilla. Tärkeää on myös vanhempien kanssa tehtävä vastuullinen yhteistyö lapsen parhaaksi varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstön sekä lapsen vanhempien välillä.

1.2. Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät jokaisen lapsen yksilöllisistä kehitysmahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä sekä yhteiskunnan tarpeista. Lapsi oppii leikin kautta. Esiopetuksen tavoitteena on lapsen myönteisen minäkuvan vahvistuminen ja hänen oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen. Esiopetuksessa lapsi saa kokemuksia vertaisryhmän merkityksestä oppimisessa. Esiopetuksessa lapsi oppii pohdintaa oikeasta ja väärästä ja hän harjoittelee yhteisten sääntöjen noudattamista ja sitoutumista niihin. Hän oppii ymmärtämään tasavertaisuutta ja hyväksymään ihmisten erilaisuuden. Hän oppii ikävaiheensa mukaisesti ymmärtämään, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään.

Esiopetuksessa lapsi harjoittelee omaa kykyään ilmaista itseään monipuolisesti ja samalla kyseiset taidot vahvistuvat ja kehittyvät. Lapsi kiinnostuu luonnosta ja oppii huomaamaan oman riippuvuuden ja vastuun sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstään. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään monipuolisesti sekä nauttimaan ympäristön ja luonnon kauneudesta. Esiopetuksessa lapsi säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen ja hän uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimisen haasteet.

2. Esiopetuksen toteuttaminen Hailuodossa

Esiopetuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista kasvatusta ja opetusta vuotta ennen koulun varsinaista alkamista. Lapsella on Perusopetuslain ja uuden Opetushallituksen Esiopetussuunnitelman perusteiden 2010 mukaan oikeus osallistua maksuttomaan esiopetukseen vuotta ennen oppivelvollisuusiän alkamista. Esiopetusta ohjaavat Perusopetuslaki ja Opetushallituksen määrittelemät Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Tämä Hailuodon Esiopetussuunnitelma on tehty niiden pohjalta. Hailuodon Esiopetussuunnitelma on jatkumoa Hailuodon varhaiskasvatussuunnitelmasta. Hailuodossa varhaiskasvatus ja esiopetus kuuluvat sivistystoimen alaisuuteen. Hailuodossa esiopetusta annetaan Päiväkoti OnnenSaarella. Päiväkoti on 21-paikkainen 3-6-vuotiaille lapsille tarkoitettu varhaiskasvatusta antava päivähoitopaikka. Esiopetusryhmä eriytetään pienempien lasten toiminnasta esiopetustoimintojen ajaksi, niin että esiopetusryhmä toimii omana pienryhmänään. Esiopetuksen järjestämisestä vastaavat päiväkodin lastentarhanopettajat. Päiväkoti OnnenSaarella on lisäksi oma esiopetuksen vuosisuunnitelma, jossa tarkennetaan esiopetuksen sisältöjä ja kuvataan konkreettisesti esiopetuksen käytäntöjä. Esiopetuksen ryhmä koko muotoutuu vuosittain Hailuodossa asuvien esiopetusikäisten lasten mukaan. Esiopetusryhmän koko vaihtelee pääsääntöisesti kymmenen molemmin puolin.

Hailuodossa esiopetus perustuu valtakunnallisten perusteiden pohjalta laadittuun esiopetussuunnitelmaan. Esiopetusta on 700 tuntia lukuvuodessa ja siinä noudatetaan pääpiirteittäin perusopetuksen työaikoja. Esiopetuksen alkamis- ja päättymispäivä voivat poiketa koulun vastaavista ajoista. Esiopetusta järjestetään neljänä päivänä viikossa seuraavasti: Maanantaisin klo 8.30 – 12.30 (4 h) ja tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin klo 8.30 – 13.30 (5 h). Esiopetusta on 19 h/ viikko. Hailuodossa Päiväkoti OnnenSaari ja Hailuodon koulu sijaitsevat lähekkäin, mikä mahdollistaa toiminnallisen yhteistyön lukuvuoden aikana.

2.1. Esiopetuksen tavoitteet ja toiminta-ajatus Hailuodossa

Esiopetus on suunnitelmallista kasvatusta ja opetusta, jonka tavoitteena on kehittää lasten oppimisvalmiuksia, vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tukea lapsen terveen itsetunnon kehittymistä yhteistyössä vanhempien kanssa. Esiopetuksessa korostuu toiminnallisuus, elämyksellisyys ja leikin avulla oppiminen sekä lapsen oma aktiivinen rooli oman oppimisensa rakentajana. Toiminnallisuuden ja myönteisten kokemusten kautta lapselle muodostuu oppimisesta myönteinen ja itsetuntoa vahvistava kokemus. Oppimisen ilo on eräs esiopetuksen tärkeimpiä tavoitteita. Esiopetuksen tärkein tavoite on lapsen erilaisten kouluvalmiuksien kehittäminen kaikin puolin sekä yksilönä että ryhmässä.

Esiopetuksessa, kuten koko varhaiskasvatuksessa, käytetään työvälineinä mm. Lapsihavainnointia, Varhaisen puuttumisen – mallia ja Huolen-vyöhykkeistöä. Mikäli havaitaan lapsen kehitykseen, kasvuun tai oppimiseen vaikuttavia kielteisiä tekijöitä tai ongelmia, niin ongelmiin puututaan välittömästi. Esiopetuksessa olevat lapset tekevät itse oman esiopetuksen oppimissuunnitelmansa ja lasten vanhemmat ja esiopetushenkilöstö tekevät yhdessä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman ja niiden pohjalta arvioidaan työn onnistumista.

3. Esiopetuksen pedagogiikkaa

3.1. Oppimiskäsitys

Esiopetuksessa oleva lapsi on aktiivinen, utelias, kehittyvä, tunteva, sosiaalinen ja oppimishaluinen yksilö. Esiopetuksessa oppiminen on ilolla oppimista. Se on aktiivista lapsen toimintaa ja ajattelua, missä lapsi oppii yksilöllisesti oman aikaisemman tiedon pohjalta lisää uusia tietorakenteita. Esiopetuksessa uuden tiedon oppiminen sisältää usein ongelmanratkaisua. Opittavaa tietoa ei suoraan siirretä lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa tietojen ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä.

Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten erilaisuus ja lapsen yksilölliset tarpeet sekä lapsen kyky oppia kokonaisvaltaisesti. Yhtenä esiopetusryhmän jäsenenä lapsi on vuorovaikutuksessa oman vertaisryhmänsä kanssa ja näissä tilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa.

Esiopetuksessa oppiminen on ajattelua, ihmettelyä, eläytymistä, kertomista, tutkimista, arjen havainnointia, ongelmanratkaisua ja onnistumisen kokemuksia. Oppiminen perustuu itse tekemiseen, leikin avulla oppimiseen, arjen tilanteissa toimimiseen ja mallioppimiseen.

3.2. Oppimisympäristö

Oppimisympäristön on oltava turvallinen ja lasta kannustava. Esiopetuksen opettajat kehittävät oppimisympäristöä yhdessä lasten ja mahdollisuuksien mukaan myös lasten vanhempien kanssa. Esiopetuksen oppimisympäristö koostuu psyykkisestä, sosiaalisesta, kognitiivisesta, emotionaalisesta ja fyysisestä ympäristöstä. Oppimisympäristön tärkein elementti on leikki, jonka avulla lapsi käsittelee oppimaansa. Leikkiä havainnoimalla aikuiset saavat tietoa lapsen elämästä ja kiinnostuksen kohteista. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia pohdintaan, tutkimiseen, kokeiluihin ja ongelmanratkaisuun. Lapsessa tulisi herätä halu oppia uusia asioita ja kehittää omia kykyjään. Erilaiset välineet ja materiaalit tulee olla helposti lasten saatavilla.

Oppimisympäristö motivoi lasta ja mahdollistaa lapsen työskentelyn yksilönä, pienryhmässä ja isommassa eri-ikäisten lasten ryhmässä. Hyväksyvä ja arvostava ilmapiiri edistää lapsen hyvinvointia. Päiväkodin ilmapiiriin tulisi olla erilaisuutta hyväksyvä, lasten tarpeet huomioon ottava, suvaitsevainen, joustava ja kiireetön. Kaikilla on vastuu yhteisestä ympäristöstä ja sen viihtyvyydestä (esim. siivous- ja järjestelytehtävät kuuluvat kaikille). Lapsilla on selkeät säännöt ja rauha työskennellä, mutta myös mahdollisuus päivittäiseen liikunnan tarpeen tyydyttämiseen. Sosiaalisessa oppimisympäristössä on tärkeää avoin, toisia kunnioittava ja vastavuoroinen vuorovaikutus lasten ja aikuisten välillä sekä lasten kesken. Aikuinen tukee lapsen tunnetaitojen kehittymistä. Lapsi harjoittelee vastuunottamista omista teoistaan. Hän opettelee sietämään myös pettymyksiä. Oppimisympäristö antaa lapselle mahdollisuuden tutkimiseen ja kokeiluun ja tukee hänen kognitiivisia oppimisvalmiuksiaan.

Fyysinen oppimisympäristö on turvallinen, terveyttä edistävä ja muunneltava. Lapsi osallistuu leikki- ja toimintaympäristön suunnitteluun ja rakentamiseen yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Esteettiset näkökohdat otetaan myös huomioon. Fyysisenä oppimisympäristönä ovat päiväkodin tilat. Seinillä ja esillä olevat lasten työt kertovat lasten esiopetuspäivän sisällöistä. Oppimisympäristöön kuuluvat myös lähellä olevan koulun tarjoamat tilat esimerkiksi liikuntasali ja samassa pihapiirissä oleva kirjasto. Erityisesti luonto- ja ympäristökasvatuksessa on tärkeänä oppimisympäristönä koko Hailuodon omaleimainen luonto ja rakennettu kulttuuri. Esiopetuksessa tehdään konkreettisesti luontohavainnointia.

Myös tietokonetta ja CD-ROM – levyjä käytetään yhtenä työmuotona lapsen oppimisen tukena.

3.3. Esiopetuksen työtavat

Esiopetuksessa vaihtelevat erilaiset työ- ja toimintatavat. Esiopetuksen tärkeimpänä työtapana on leikin avulla oppiminen, erilaiset toiminnalliset työtavat, pienryhmätoiminta sekä lapselle ominaiset tavat toimia kokonaisvaltaisesti. Lapsen oppija- ja minäkuva muotoutuu opettajan ja lapsen välisessä sekä lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Kasvattajayhteisön tehtävänä on tukea lasten vertaisryhmässä toimimista. Aikuinen innostaa, kannustaa ja ohjaa oppimisessa huomioiden lasten yksilölliset tavat oppia. Esiopetuksen yhtenä tärkeänä työtapana käytetään Lapsihavainnointia. Lasta ja lapsiryhmää havainnoimalla ja olemalla herkkänä lapsen tarpeille ja kiinnostuksen kohteille, kasvattajalle muodostuu kuva siitä, missä kehityksen ja oppimisen vaiheessa kukin on. Lapsen kanssa keskustellaan ja häntä kuunnellaan. Lapsi saa kokemuksen jäsenyydestä, vaikuttamisesta ja kuulluksi tulemisesta. Myönteinen käsitys itsestä oppijana vaikuttaa merkittävästi lapsen motivaatioon ja haluun oppia. Esiopetuksen lähtökohtana ovat yksittäisen lapsen sekä esiopetusryhmän tarpeet, tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet. Lapsen oppimaan oppimisen taitoja tuetaan. Aikuinen rohkaisee lapsia dialogiseen vuorovaikutukseen. Aikuinen on aidosti läsnä lapsen kanssa ja aikuinen on aidosti kiinnostunut lasten ajatuksista.

Lapsi harjoittelee esiopetuksessa kouluvalmiuden kannalta olennaisia työskentelytaitoja kuten omalla paikallaan istumista, puheenvuoron pyytämistä, vuorottelua, työrauhan antamista, kaverina ja ystävänä olemista, ohjeiden kuuntelemista ja ohjeiden noudattamista sekä tehtävään sitoutumista ja itsearviointia. Lapsi harjoittelee työskentelemään monipuolisesti eri toimintatavoilla itsenäisesti, pienryhmässä ja isommassa ryhmässä.

4. Esiopetuksen eheyttäminen, tavoitteet ja sisältöalueet

4.1. Eheyttäminen

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen eli opetuksen kokonaisuuksiin. Nämä kokonaisuudet liittyvät lapsen lähimaailmaan ja lapsen elämänpiiriin. Eheyttäminen voi olla sekä horisontaalista että vertikaalista. Horisontaalinen eheyttäminen pohjautuu oppiaineiden kokonaisuuksiin eli eri tiedonalat ovat esiopetuksen sisältöalueita. Vertikaalinen eheyttäminen tarkoittaa oppiaineen sisäistä integraatiota eli asioissa edetään konkreettisesti abstraktimpaan ja tutusta tuntemattomampaan. Esiopetuksen eheytetyn kokonaisuopetuksen menetelmä antaa hyvät mahdollisuudet työskennellä esiopetuksessa myös teematyöskentelyn ja projektityöskentelyn menetelmin.

4.2. Kieli ja vuorovaikutus

Kielellä on tärkeä merkitys lapsen sosiaalisessa kehittämisessä ja minäkuvan vahvistamisessa sekä ympäristön jäsentämisessä. Se on tärkeä kommunikoinnin ja itseilmaisun väline. Keskeistä on lapsen kielen kehityksen tukeminen niin, että hänelle kehittyy rohkeus, halu ja taito ilmaista itseään, tunteitaan ja ajatuksiaan sekä olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Sadut ja leikki ovat tärkeä perusta ja tuki kielen kehittämisessä.

Tavoitteena on kielellisen tietoisuuden vahvistaminen, kuuntelu- ja keskittymistaidon kehittäminen sekä sana- ja käsitevaraston laajentaminen kiinnostuksensa ja kehitystasonsa mukaan. Lapsessa herätetään kiinnostus satujen, kertomusten, runojen, lorujen ja näytelmien kuuntelemiseen sekä niiden sepittämiseen ja esittämiseen. Kirjallisuuden, teatterin

ja joukkoviestimien avulla saadaan elämyksiä sekä laajennetaan kokemuksia ja mielikuvitusta. Kielellisellä tietoisuudella on merkittävä vaikutus lukemisen ja kirjoittamisen oppimisessa. Esiopetuksessa harjoitetaan lapsen tietoisuutta kielen rakenteista huomioiden hänen aikaisemmat kokemuksensa ja taitonsa. Lauseet, sanat, tavut, kirjaimet ja äänteet tulevat tutuiksi leikinomaisen harjoittelun ja erilaisten lukuleikkien avulla. Näin luodaan pohjaa luku- ja kirjoitustaidolle. Esiopetuksessa tulee tukea myös aiemmin lukemaan ja kirjoittamaan oppineiden lasten taitojen kehittymistä.

4.3. Matematiikka

Esiopetuksen tavoitteena on luoda pohjaa matematiikan oppimiselle, ohjata lasta ymmärtämään ja omaksumaan matemaattisia käsitteitä ja hahmottamaan sekä jäsentämään arkipäivän matemaattisia ilmiöitä. Tavoitteena on myös kehittää lapsen matemaattista ajattelua sekä päättelykykyä ja herättää kiinnostusta matematiikkaan. Matematiikka kehittää lapsen ajattelua, avaruudellista hahmottamista ja ongelmanratkaisutaitoja. Esiopetuksen matematiikka on toiminnallista ja leikinomaista. Sen avulla kehitetään myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan. Lasta kannustetaan ja ohjataan verbalisoimaan ajatteluaan ja ongelmanratkaisuaan. Lapselle tarjoutuu mahdollisuus matemaattiseen käsitteenmuodostukseen ja uusien ajattelustrategioiden luomiseen.

Oppimisympäristössä kiinnitetään huomiota siihen, että lapsen saatavilla olisi monipuolista, toiminnallista materiaalia, välineitä ja oppimispelejä. Lapselle tulisi tarjota mahdollisuus innostavaan, yksilölliseen työskentelyyn sekä toiminnalliseen työskentelyyn

pienryhmässä ja isommassa ryhmässä. Aikuinen ohjaa lasta näkemään arkipäivän matemaattisia ilmiöitä. Ohjaaminen on mahdollisimman monipuolista, kokonaisvaltaista, havainnollista ja konkreettista. Matemaattisia ilmiöitä opitaan vähitellen ymmärtämään ja sisäistämään koko keholla ja eri aistein.

4.4. Etiikka ja katsomus

Etiikka ja katsomus tukevat lapsen elämänkatsomuksen ja arvomaailman rakentumista sekä vastuullista kasvamista. Esiopetus lähtee liikkeelle lapsen elämänpiirin tutkimisesta ja lähellä olevien asioiden pohtimisesta. Arkipäivän toiminnassa vahvistetaan oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan erottamisen kykyä ja valmiutta empatian osoittamiseen ja kokemiseen. Samalla kehitetään vastuuta itsestä, toisista ja ympäristöstä. Ajattelutaitojen kehittyessä lapsi pystyy vähitellen itse arvioimaan erilaisia arvoja ja normeja sekä ottamaan ne huomioon omassa toiminnassaan. Samalla lapsi saa pohjan myös erilaisuuden hyväksymiseen ja kunnioittamiseen.

Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta sekä perustuslain 6 §:n säännösten puitteissa myös uskontokasvatusta tai vaihtoehtoisesti elämänkatsomustietokasvatusta. *Eettisen kasvatuksen* tavoitteena on kasvaa elämään ihmisenä ihmisten joukossa, oppia huolehtimaan ja arvostamaan sekä itseään että muita. Eettiseen kasvatukseen kuuluvat lapsen arjessa esiintyvät moraaliset kysymykset, arvot ja normit.

Kulttuurisen katsomuskasvatuksen tavoitteena on, että lapsi tutustuu oman katsomuksen ja muiden lapsiryhmässä edustettuna olevien uskontojen ja vakaumusten tapoihin ja kulttuureihin. Lapsella on mahdollisuus tutustua Hailuotolaiseen kulttuuri- ja luontoperintöön.

Uskontokasvatuksessa kunnioitetaan kodin uskonnollista ja eettistä vakaumusta. Hailuodon esiopetuksessa lapsi saa tutustua evankelisluterilaisen uskonnon keskeisiin sisältöihin, kristilliseen perinteeseen ja juhlapyhiin sekä osallistua niihin liittyvien tapahtumien viettoon.

4.5. Luonto ja ympäristö

Esiopetuksen luonto- ja ympäristökasvatuksen tavoitteena on, että lapsi oppii havainnoimaan kaikkia aisteja käyttäen omaa sekä luonnonvaraista että rakennettua lähiympäristöstään ja toimimaan siinä vastuullisesti. Luonto- ja ympäristökasvatuksen avulla lapsi saa

elämyksiä luonnosta, oppii ihmistä, luontoa ja ympäristöä koskevia käsitteitä sekä niiden välisiä riippuvuus- ja vuorovaikutussuhteita. Se lisää luontoon kohdistuvaa kiinnostusta ja kunnioitusta sekä edistää kestävästä kehityksen päämäärien saavuttamista. Lähtökohtana ovat lasta kiinnostavat havainnot, kysymykset ja kiinnostuksen kohteet, joista edetään asioiden tutkimiseen ja käsitteiden oppimiseen.

Esiopetuksen luonto- ja ympäristökasvatus etenee konkreettisesta abstraktimpaan ja itse-tuntemuksesta toisiin ihmisiin sekä lähiympäristön lintujen ja eläinten ja sään havainnointiin. Samalla opetellaan pukeutumaan eri säiden asettamien vaatimusten mukaan. Luonto- ja ympäristökasvatuksessa voidaan hyödyntää eri projektityömenetelmiä ja luontoretkeä. Hailuodon esiopetuksessa luonnon havainnoinnilla ja luonnonsuojelulla on keskeinen merkitys.

4.6. Terveys ja fyysinen kehitys

Esiopetuksen terveyskasvatuksella edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä. Lasta opastetaan päivittäin terveellisiin tapoihin ja tottumuksiin. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Lasta ohjataan henkilökohtaisen hygienian hoitamiseen, tapakasvatukseen ja riittävään lepoon ja yöuneen. Edelleen lasta ohjataan turvalliseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona ja päivittäiseen ulkoiluun. Terveyskasvatuksen tavoitteena on, että lapsi ymmärtää terveellisten elämäntapojen merkityksen ihmisen hyvän olon perustana.

4.7. Fyysinen ja motorinen kehitys

Esiopetuksen liikuntakasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kaikinpuolista hyvinvointia ja kehittää motorisia kykyjä ja taitoja sekä säilyttää ja tukea lapsen luontaista tarvetta liikua. Onnistuneiden liikuntakokemusten kautta vahvistetaan lapsen itsetuntoa ja käsitystä omista taidoista ja kyvyistä, jokainen kilpailee vain itsensä kanssa.

Liikunnan avulla harjoitellaan kaikkia esiopetuksen osa-alueita esim. matematiikkaa, kieltä ja vuorovaikutusta sekä ryhmässätoimimista. Liikunta kuuluu lapsen jokapäiväiseen toimintaan. Lapsille järjestetään sellainen oppimis- ja toimintaympäristö, jossa on mahdolli-

simman hyvät mahdollisuudet kehittää ja rohkaista lasta luonnolliseen liikkumiseen, leikkimiseen ja pelaamiseen. Ajatuksena liikuntakasvatuksessa on iloitseva ja leikkivä lapsi.

Tavoitteena on, että lapsi oppii tuntemaan liikunnan peruskäsitteitä ja kehittää monipuolisesti liikehallintatekijöitä esimerkiksi tasapainoa, rytmi-, reaktio-, suuntautumis- ja erottelukykyä. Lapsi kokeilee monipuolisia liikuntamuotoja turvallisissa ja vaihtelevissa liikuntakuntaympäristöissä ja oppii huomioimaan muut peleissä ja leikeissä sekä ymmärtämään yhdessä toimimisen sääntöjä. Päiväkoti OnnenSaassa liikunta on huomioitu erillisellä liikunnan vuosisuunnitelmalla. Päiväkoti OnnenSaassa tavoitteena on, että lapsille tarjotaan mahdollisuus liikuntaan kaksi tuntia päivittäin, kuten Nuori Suomi ry, Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Opetusministeriö suosittelevat Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa.

4.8. Taide ja kulttuuri

Taiteelliset peruskokemukset lapsen omassa elinympäristössä ja kulttuurissa ovat tärkeitä. Ne syntyvät musiikillisen, kuvallisen, itseilmaisullisen, oman käden jäljen näkemisen ja kokemisen sekä eri tavoin viestinnällisen toiminnan kautta. Taiteessa lapsella on mahdollisuus kokea oma mielikuvitusmaailmansa. Taidekasvatus on lapsen kokonaisvaltaista toimintaa ja siinä pyritään yhdistämään eri taiteen lajeja. Taidekasvatuksen osa-alueita ovat musiikki, kuvataide ja kädentaidot ja ilmaisukasvatus sekä viestintä ja media.

4.8.1. Musiikki

Musiikkikasvatuksella luodaan valmiuksia sekä musiikin vastaanottamiseen että tuottamiseen. Sen tavoitteena on kehittää musiikillista hahmottamista ja rytmittelyä sekä itsensä ilmaisemista laulamalla, soittamalla, kuuntelemalla ja liikkumalla. Musiikin avulla lapset saavat monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä, musiikkia yhdistetään myös toisiin kasvatuksen osa-alueisiin esimerkiksi liikuntaan ja kuvataiteisiin. Musiikin välityksellä tutustutaan myös muihin kulttuureihin.

4.8.2. Kuvataide ja kädentaidot

Kuvaamataito tukee kuvallisen ilmaisun kehittymistä sekä antaa tietoja ja taitoja ymmärtää ja tulkita visuaalista ympäristöä. Kuvataide ja käden työt kehittävät myönteistä asennoitumista taiteeseen ja kulttuuriin sekä tutustuttavat lasta hänen oman elinpiirinsä esineelliseen ja taidolliseen kulttuuriympäristöön. Ne antavat mahdollisuuden rikastuttaa lapsen elämys- ja kokemusmaailmaa.

Keskeistä on rohkaista lasta tutkivaan, keksivään ja kokeilevaan lähestymistapaan. Lasta kannustetaan luottamaan omiin ratkaisuihinsa ja arvostamaan omia ja toisten tuotoksia.

Oleellista on tekemisen ilo ja elämyksellinen oppiminen, itsensä ilmaiseminen erilaisilla tekniikoilla ja työskentelytavoilla. Tavoitteena on kehittää silmän- ja kädenkoordinaatiota ja käden motoriikkaa sekä tutustua eri materiaaleihin. Lasta opastetaan materiaalien ja välineiden oikeaan ja turvalliseen käyttöön ja huoltoon.

4.8.3. Ilmaisukasvatus

Ilmaisukasvatuksen avulla lasta kannustetaan ilmaisemaan itseään monin eri tavoin esimerkiksi kehon liikkeiden (tanssin keinoin) ja draaman avulla (esimerkiksi pöytä- ja nukketatterin keinoin). Lasta rohkaistaan ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja mielipiteitään.

Ilmaisukasvatuksen tavoitteena on lapsen monipuolisten ilmaisutapojen mahdollistaminen.

Lapselle tarjotaan mahdollisuus rentoutumis-, keskittymis- ja ääniharjoituksiin, roolileikkeihin, kontaktileikkeihin ja harjoituksiin, satuprojekteihin sekä erilaiseen esittämiseen.

Teatterissa, musiikkiesityksissä ym. esityksissä käydään mahdollisuuksien mukaan.

4.8.4. Viestintä ja media

Viestintä ja mediakasvatuksen avulla lapsi tutustuu eri tiedonhankintalähteisiin sekä tottuu viestimään eri kanavien välityksellä. Keskeisiä osa-alueita ovat turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taidot. Viestintäkanavia ovat mm. kirjat, kuvat, kamera, puhelin, lehdet, mainokset, tietokone, radio, televisio ja posti.

5. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Esiopetuksen kasvu ja oppiminen perustuvat esiopetuksessa olevan henkilökunnan ammattitaitoiseen ja pedagogiseen osaamiseen. Ohessa Liisa Heinämäen (2005) Varhaista tukea lapselle -kuviossa on kuvattu lapselle annettavan tuen muotoja. Tämä kolmiportainen malli: yleinen tuki, tehostettu tuki (eli varhainen tuki Heinämäen kuviossa) ja erityinen tuki ovat esiopetuksessa olevan lapsen tuen limittäisiä muotoja. Kuvioista näkyy, mitä lähemmäksi erityistä tukea mennään, sitä enemmän muut tukipalvelut kasvavat.

Kuvio: Heinämäki, Liisa (2005) *Varhaista tukea lapselle - työvälineenä kehittämisvalikko*. Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

5.1. Esiopetuksen yleinen tuki

Esiopetuksen yleinen tuki kuuluu kaikille esiopetuksessa oleville lapsille. Laadukas esiopetus antaa jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle yksilöllisen ohjauksen ja tuen lapsen kasvuun ja oppimiselle. Henkilökunnan riittävä osaaminen ja lapsen kehityksen tunteminen ovat hyvä perusta arjen kasvatuksessa ja pedagogiikassa. Esiopetuksen yleisen tuen avulla ehkäistään vaikeuksia jo ennakolta. Esiopetuksen alkaessa esiopetuksessa olevat lapset tekevät omat oppimissuunnitelmansa ja vanhempien kanssa tehdään yhdessä lapsen **esiopetuksen oppimissuunnitelma**. Tämän suunnitelman pohjana ovat lapsesta tehdyt vanhempien, päivähoidon henkilöstön sekä lastenneuvolan terveydenhoitajan havainnot aikaisemmilta lapsen kasvu- ja kehitysvuosilta vuosilta.

Esiopetuksessa käytetään työvälineinä mm. Lapsihavainnointia, Varhaisen puuttumisen – mallia ja Huolen -vyöhykkeistöä. Mikäli havaitaan lapsen kehitykseen, kasvuun tai oppimiseen vaikuttavia kielteisiä tekijöitä tai ongelmia, niin aikuisten huoli lapsesta herää. Huoleen haetaan ensin apua yleisen tuen keinoin. Esiopetusta voidaan eriyttää yksilöllisen tarpeen mukaan. Esiopetuksessa voidaan käyttää tukitoimina esimerkiksi yksilötyöskentelyä, parityöskentelyä tai pienryhmätyöskentelyä kasvun ja oppimisen edistämiseksi. Lisäksi tukitoimina voidaan käyttää monia muita keinoja: istumapaikkajärjestelyjä, ylimääräisten ärsykkeiden karsimista, selkeitä ja lyhyitä ohjeita, kuvia/viittomia, muita apuvälineitä, tehtävien eriyttämistä tai avustajaa. Työyhteisön toimintatapoja ja – kulttuuria voidaan muokata lasten tarpeiden mukaisiksi. Esiopetuksessa otetaan huomioon kaikkien lasten edellytykset ja tarpeet. Kaikki esikoululaiset osallistuvat koulun erityisopettajan antamaan opetukseen kerran viikossa. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen sijoittuminen esiopetusryhmään huomioidaan lisäämällä avustavaa henkilöstöä.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arkipäivässä on monia lasta kuntouttavia peruselementtejä, mitkä tukevat lapsen kasvua ja oppimista. Näitä yleisen tuen peruselementtejä ovat:

- **Struktuuri eli rakenne**

Lapsen mahdollisuuksia ennakoida toimintaa ja hänen käyttäytymiseensä kohdistuvia odotuksia tuetaan vahvistamalla hänen ympäristönsä struktuuria. Struktuurilla käsitetään ajan, paikan, ihmisten ja toiminnan säännöllisyytenä pysyvyytenä ja jäsentyneisyytenä.

- **Lasten keskinäinen ja kasvattajien ja lasten välinen hyvä vuorovaikutus**

- **Lapsen oman toiminnan ohjaus**

Lasta opastetaan ajattelemaan ja tekemään päätöksiä. Hänelle opetetaan toimin-

taa helpottavia tottumuksia ja päivittäisiin toimiin liittyviä taitoja. Lasta ohjataan asettamaan tavoitteita ja pieniä osatavoitteita sekä tunnistamaan omaa osaamistaan ja onnistumistaan.

•**Ryhmätoiminta**

Lasten keskinäistä vertaistoimintaa ja leikkiä mahdollistetaan ja tuetaan. Lasta ohjataan tietoisesti tunnistamaan ja hallitsemaan sosiaalisen käyttäytymisen perustaitoja ja häntä tuetaan ryhmän sääntöjen ja tapojen omaksumisessa.

•**Kehityksen osa-alueiden tukeminen**

Lapsen yksittäisten kehityksen osa-alueiden (esim. kielen kehitys, motorinen kehitys, sosiaalisuus) tukeminen liitetään luontevasti muuhun toimintaan yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Osa-alueita tuetaan kasvatuksen menetelmien ja sisältöjen valinnalla.

5.2. Esiopetuksen tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan silloin, kun edellä mainittu yleinen tuki ei riitä. Toisin sanoen aikuisten huoli lapsesta jatkuu. Heinämäen kuviossa varhainen tuki tarkoittaa tätä tehostettua tukea. Henkilökunnan tulee tunnistaa lapsen yksilöllisiä tarpeita ja tarvittaessa hakea lapselle tehostettua yksilöllistä tukea. Samalla ennaltaehkäistään muita mahdollisia tulevia vaikeuksia. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu **kirjalliseen pedagogiseen arvioon**, jonka tekevät esiopetuksen opettajat yhdessä. Tarvittaessa laatimisen apuna on myös tarvittavia asiantuntijoita. Pedagogisessa arviossa kuvataan lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena. Samalla siinä arvioidaan tuen määrän kokonaisuutta ja niitä kaikkia tapoja, joilla lapsen hyvinvointia voitaisiin tukea. Erityisopettaja tai puheterapeutti antaa tarvittaessa korjaavaa ja suoraan ongelmakohtaan suuntautuvaa ohjausta ja opetusta. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten kielellisen kehityksen ongelmiin. Tavoitteena on, että kaikilla koulunsa aloittavilla lapsilla olisi saatu korjattua yleisimmät kielen äänneongelmat (esim. r- ja s-äänteet). Lapsen kasvua ja oppimista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Tehostetun tuen antaminen, järjestäminen ja tarvittaessa päättyminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Tehostettu tuki kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

5.3. Esiopetuksen erityinen tuki ja pidennetty oppivelvollisuus

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida muutoin järjestää. Tällöin lapsen edellytykset oppimiseen ovat voineet heikentyä esimerkiksi sairauden, vamman, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Henkilökunnan tulee tunnistaa lapsen erityisiä tarpeita ja tarvittaessa hakea lapselle erityistä tukea/ varhaista kuntoutusta. Henkilökunnan erityispedagoginen osaaminen on tällöin keskeistä ja merkittävää. Edellä olevassa Heinämäen kuviossa näkyy, miten erityistä tukea tarvitseva lapsi saa usein eri palveluntuottajien tukipalveluita, esimerkiksi sekä puheterapeutin että psykologin palveluja. Niiden toteuttaminen varhaiskasvatuksessa edellyttää moniammatillista yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta. Erityisen tuen avulla ennaltaehkäistään vaikeuksien kasautumista. **Erityinen tuki järjestetään yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden avulla.** Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös pitkäaikainen sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään ennen oppivelvollisuuden alkamista. Tällöin tehdään päätös myös erityisestä tuesta. Lapsella on oikeus saada esiopetusta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella alkaa oikeus esiopetukseen sen vuoden syysloimuksen alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivel-

vollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Erityinen tuki sisältää erityisen tuen päätöksen erityisopetuksesta ja muista esiopetuksen tukimuodoista. Lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta sekä lapsen kokonaistilanteesta laaditaan **kirjallinen pedagoginen selvitys** ennen kuin tehdään päätös lapsen erityisestä tuesta. Pedagoginen selvitys sisältää lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanteen kuvauksen, tehostetun tuen kuvauksen ja arvion sen vaikutuksista. Samalla se sisältää kuvauksen lapsen oppimisvalmiuksista ja oppimiseen liittyvistä erityistarpeista sekä arvion siitä, millä tavoin ja menetelmin lasta tulisi tukea. Lisäksi ennen erityisen tuen päätöksen tekoa tarvitaan muita lausuntoja esimerkiksi psykologinen, lääketieteellinen tai vastaava sosiaalinen selvitys lapsen tilanteesta. Erityisen tuen tarpeellisuutta ja riittävyyttä seurataan ja arvioidaan esiopetusvuoden aikana.

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Tämän suunnitelman tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja oppimista pitkäjänteisesti ja yksilöllisesti. Sen vuoksi se sisältää tarkat tiedot lapsen yksilöllisistä erityistarpeista, jotka liittyvät lapsen kasvuun ja oppimiseen muun muassa lapsen työskentelytaidot, edistymisen seuranta ja arviointi, pedagogiset ratkaisut, oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, oppilashuollolliset tukimuodot ja muut tuen tarpeet.

5.4. Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niitä toimintoja, joilla edistetään lapsen tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä sekä lapsen oppimista. **Oppilashuoltotyö** on esiopetuslapsen kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tukemista. Hailuodon kunnassa toimii moniammatillinen Oppilashuoltotyöryhmä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa ja tarpeen vaatiessa, mikäli huoli lapsen kehityksestä sitä vaatii. Työryhmään kuuluvat lastentarhanopettaja, psykologi, neuvolan terveydenhoitaja, lääkäri, hammaslääkäri sekä sosiaalityöntekijä ja erityisopettaja. Tämä ryhmä toimii myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä.

Esiopetuksen ruokailu

Esiopetukseen osallistuva lapsi saa jokaisena esiopetuspäivänä täysipainoisen maksuttoman aterian. Hailuodossa Päiväkotia OnnenSaareen kuljetetaan ruoka läheiseltä peruskoulun keittiöltä. Esiopetuslapset tottuvat syömään koulussa tarjottavaa ruokaa jo esiopetusvuonna. Välillä esiopetusryhmän lapset ruokailevat koulun ruokasalissa, joten koulu-ruokailukäytäntö tulee tutuksi jo esiopetusvuoden aikana. Hailuodon päivähoito noudattaa Sosiaali- ja terveysministeriön ravitsemussuosituksia lasten päivähoiton ja esiopetuksen ruokailussa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11). Lapsille opetetaan hyviä suomalaisia ruokailu- ja pöytätapoja sekä terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen merkitystä.

Turvallisuuden edistäminen

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohdaksi on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Esiopetuslapsella on oikeus koulukuljetukseen, mikäli matka kotiin ja päiväkodin välillä on yli 5 km. Tällöin koulukuljetustaksit huolehtivat esiopetuslapsen kuljettamismatkoista. Hai-

luodossa **esiopetusikäiset lapset eivät voi kulkea yksin matkoja kodista päiväkodin esiopetukseen ja sieltä takaisin kotiin lasten turvallisuuden takaamiseksi.** Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa Hailuodon esiopetuksen toimintakulttuuria, joka sisältää ajatuksen, että jokaisella lapsella on oikeus aikuisen läsnäoloon, aikuisen tujaan ja aikuisen hakijaan sekä turvalliseen liikkumiseen aikuisen turvallisessa seurassa.

Esiopetuslapset ovat vanhempiensa vastuulla siihen asti, kunnes he saapuvat esiopetuspaikkaan. Esiopetuksen aikana esiopetuksessa olevat lapset ovat päiväkodin henkilökunnan vastuulla. Kun vanhemmat ovat hakemassa esiopetuksesta lapsiaan kotiin, niin vastuu siirtyy takaisin vanhemmille. Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy ja siihen välittömästi puuttuminen kuuluu kaikille esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla päiväkodin sisällä, pihalla ja lähiympäristössä turvallisuustekijöistä. Tarkemmat turvallisuuteen liittyvät toimintaohjeet ovat kirjattuina Päiväkotiki OnnenSaaren turvallisuussuunnitelmaan ja pelastussuunnitelmaan. Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on aina luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajien kanssa. Esiopetus- ja päiväkotihenkilöstö ovat vaitiolovelvollisia lapsen ja kyseisen perheen asioissa. Tiedon luovuttaja saa antaa vain sellaista tietoa, mikä on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin tai turvallisuuden vuoksi. Ensisijaisesti pyritään lapsen huoltajalta saamaan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseksi.

6. Yhteistyö vanhempien, koulun ja muiden tahojen kanssa

6.1. Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on lasten vanhempien ja esiopetuksen sekä koko päivähoiton henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen parhaaseen mahdolliseen tukemiseen. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vanhempien ja päivähoiton henkilöstön keskinäinen luottamus ja toistensa kunnioittaminen, jolloin heillä on yhteinen näkemys yhdessä toimimisen ja yhteistyön tärkeydestä. Lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys ovat mahdollisia vain, kun vanhemmat ja päivähoitohenkilöstö toimivat yhdessä samansuuntaisesti lapsen parhaaksi.

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on päivähoidossa ja esiopetuksessa olevan lapsen ja hänen vanhempiensa arvostaminen. Päävastuu kasvatuskumppanuuden rakentamisesta ja ylläpitämisestä on päivähoidolla, mutta myös vanhemmilla on yhtä tärkeä osa osallistua omaa lastaan koskeviin keskusteluihin.

Hailuodon päivähoidossa on ominaista, että perheisiin ja niiden lapsiin muodostuu pitkäaikaisia asiakassuhteita, koska päivähoitopaikat pysyvät samoina. Kun samojen perheiden kanssa tehdään monia vuosia yhteistyötä, toimintaa leimaa tuttuus ja sitä kautta henkilöstön on helppo ottaa vaikeita asioita puheeksi. Toisaalta Hailuodossa on myös jatkuvaa muuttoliikettä, mikä osaltaan vaikeuttaa pitkäaikaisten asiakassuhteiden muodostumista.

Pienuus ja tuttuus asettavat suuret haasteet henkilökunnalle luottamuksen ja vaitiolovelvollisuuden suhteen. Tämä tulee jokaisen työntekijän henkilökohtaisesti tiedostaa ja kiinnittää siihen erityistä huomiota. On erityisen tärkeää, että perheet luottavat vaitiolovelvollisuuden pysymiseen. Kasvatuskumppanuutta pidetään yllä päivittäin, keskustelemalla päivän tapahtumista. Siihen kuuluu erilainen yhteinen toiminta perheiden kanssa muun muassa säännölliset kasvatuskeskustelut, tiedotteet päivähoiton toiminnasta, vanhempainilat, talkoot, retket ja juhlat.

6.2. Yhteistyö koulun kanssa

Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan koulun alkuopetuksen ja erityisopettajan sekä muiden opettajien ja oppilaiden kanssa. Koulun liikuntasalivuoroja käytetään viikoittain päiväkodin lasten ja esikoululaisten kanssa. Välillä myös ruokailemme koulun ruokasalissa, joten tulevat koululaiset oppivat koulun ruokasalikäytännön jo esiopetusvuoden aikana.

Tulevat kuudesluokkalaiset tutustuvat kevään aikana esikoululaisiin ja he toimivat syksyllä ekaluokkalaisena kummeina, jotka opastavat tulevia ekaluokkalaisia koulun toimintaan ja käytäntöihin. Yhteistyömuodot ovat muotoutumassa vähitellen: yläkoululaiset ovat harjoitelleet nukketeatterinäytöstä päiväkodilla ja esittäneet nukketeatteria päiväkodin lapsille. Koulun ja päiväkodin väliset yhteiset vappujuhlat on myös pidetty koulun luokkatiloissa. Yhteistyötä koulun kanssa pyritään edelleen kehittämään ja lisäämään.

Hailuodon esiopetuksessa on käytössä ns. Tiedonsiirtolomake, jonka avulla lapsen tietoja siirretään esiopetuksesta kouluun. Tiedonsiirtolomakkeen täyttävät esiopetuksesta vastaavat lastentarhanopettajat. Lisäksi Hailuodossa on käytössä ns. Vanhempien siirtolomake, minkä avulla vanhemmat voivat siirtää omia havaintojaan ja tietojaan lapsestaan ja muita terveisiä koulun opettajalle, jotta koulun alkaminen sujuisi pehmeästi.

6.3. Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Päiväkoti OnnenSaaren lapset mukaan lukien esiopetusikäiset lapset ja henkilökunta tekevät yhteistyötä Hailuodon eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat: Ryhmäperhepäivähoitokoti Tuomikan lapset ja perhepäivähoitajat sekä perhepäivähoidossa olevat lapset ja perhepäivähoitajat, seurakunnan lastenkerhon ja perhekerhon väki, lastenneuvolan terveydenhoitaja, hammashoitaja, kirjaston henkilökunta, seurakunnan pappi, kanttori ja muu henkilökunta, nuoriso- ja liikuntatoimen henkilökunta, eläkeläiset, vanhus- ja vammaistyön keskus Palvelukoti Saarenkartano, psykologi, sosiaalityöntekijä sekä puhe- ja toimintaterapeutit ja muut mahdolliset tahot Hailuodossa ja lähikunnissa. Lisäksi yhteistyötä tehdään erilaisten Hailuodossa käyvien vierailijaryhmien kanssa.

7. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien esiopetus

Hailuodossa eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetus järjestetään muun esiopetuksen yhteydessä Päiväkoti OnnenSaaren esiopetusryhmässä. Heidän esiopetuksessa noudatetaan samoja periaatteita ja tavoitteita kuin esiopetuksessa yleensä. Tarkoituksena on vahvistaa kaikkien lasten mahdollisuutta kasvaa monikulttuuriseen yhteiskuntaan tasavertaisina, arvostettuina, hyväksytyinä ja rakastettuina yhteisön jäseninä. Eri kieli- ja kulttuuriryhmillä on yhteisenä pyrkimyksenä toimia lapsen parhaaksi. Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetuksessa hyödynnetään kaikkia saatavilla olevaa tietoa kyseisestä kieli- ja kulttuuriryhmästä.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajalla tässä yhteydessä tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Esiopetuksen yleisten periaatteiden ja tavoitteiden lisäksi huomioidaan S2-kielen opetus sekä lasten oma kulttuuritausta. Suunnitelma S2-kielen opetuksesta sekä lapsen oman kulttuuritaustan ja uskonnon huomioidusta kirjataan lapsen omaan esiopetussuunnitelmaan. Suunnitelmaan kirjataan myös,

millä tavoin lapsen omaa äidinkieltä tuetaan. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään lapsen oman äidinkielen opetusta.

Muut kieli- ja kulttuuriryhmät

Tähän ryhmään kuuluvat saamenkieliset, romanikieliset ja viittomakieliset lapset sekä lapset, jotka puhuvat äidinkielenään jotakin muuta kieltä kuin suomea. Lapsen omaan esiopetussuunnitelmaan kirjataan, miten lapsen kulttuurista huomioidaan ja miten lapsen omaa äidinkieltä tuetaan esiopetuksessa. Opetuksen tulee vahvistaa lapsen omaa identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Tärkeää on rohkaista lasta käyttämään omaa äidinkieltään ja kasvattaa lasta monikielisyteen ja -kulttuurisuuteen. Esiopetuksessa käytetään ”pieninä annoksina” myös kielikylpy-menetelmää. Esimerkiksi esiopetuksessa opetellaan englannin- tai saksankielisiä pieniä lauluja tai loruja. Lisäksi voidaan kuunnella ja harjoitella vieraskielisiä pieniä sanontoja.

8. Arviointi ja seuranta

Esiopetuksessa arviointi ja seuranta ovat jatkuvaa toimintaa. Arvioinnin tarkoituksena on saada tietoa opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta ja saavuttamisesta. Arvioinnissa havaittuihin lasten kehitysviivästyksiin puututaan välittömästi ja seuranta jatketaan. Arviointi antaa myös tietoa siitä, mikä on edennyt ja mennyt hyvin ja missä tarvitaan lisää tukea tai uusia menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Arvioinnin ja seurannan tarkoituksena on myös tukea opetussuunnitelman kehittämistä.

Sisältö:

- Opetussuunnitelman jatkuva arviointi ja kehittäminen
- Toimintojen arviointi ja kehittäminen yhteisten keskustelujen pohjalta
- Lasten arviointi: KPT- piirros- ja tarkkailutehtävä syksyllä ja keväällä sekä mahdolliset muut arviointitehtävät
- Lasten oma arviointi
- Opettajan itsearviointi
- Vanhempien antama arviointi
- Esimies-alais-keskustelut

Esiopetuksessa toiminta perustuu valtakunnallisiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, Hailuodon Päiväkotien OnnenSaaren esiopetussuunnitelmaan sekä Päiväkotien OnnenSaaren vuosisuunnitelmiin. Opetussuunnitelman toteutumista, käytäntöä ja työskentelytapoja arvioidaan toimintakauden aikana ja lopussa. Myös esimies-alaiskeskusteluissa käydään läpi toimintakauden arviointia. Opetussuunnitelman arviointiin osallistuu koko päiväkodin henkilöstö. Lasten vanhemmat antavat omaa arviointiaan ja kehittämisideoitaan koko toimikauden aikana ja sen kuluessa. Lapsia ohjataan vähitellen arvioimaan ja suunnittelemaan omaa työtään. Heidän kanssaan keskustellaan ja heidän mielipiteensä huomioidaan tulevissa suunnitelmissa. Portfolion eli Lapsen Kasvun Kansion työstäminen on myös osa lapsen työn arviointia ja samalla lapsen kasvun ja kehityksen seuranta.

Esikoululaisille annetaan lukuvuoden päätteeksi sanallinen todistus esiopetukseen osallistumisesta. Todistuksessa on myös kuvausta järjestetystä esiopetuksesta ja esiopetuskirjana käytetyn kirjan henkilöistä, eläimistä ja opetuksista.

LÄHTEET

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:27. Opetushallitus.

Heinämäki, Liisa (2005) [Varhaista tukea lapselle - työvälineenä kehittämisvalikko](#). Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Koivunen, P-L. (2009). Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. PS-kustannus.Juva.

Perusopetuslaki (628/1998)

Sosiaali- ja terveysministeriön ravitsemussuosituksia lasten päivähoiton ruokailussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11

Suomen perustuslaki (731/1999) 6§ 2 mom.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen raportti: ”Lapsen ruokavalio ennen kouluikää” Päivitetty 10.8.2009. [KTL:n raportissa ”Lapsen ruokavalio ennen kouluikää”](#).

Tuki varhaiskasvatuksessa. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lapsen/tuki_varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. (2005). Nuori Suomi ry, Sosiaali- ja terveysministeriö ja Opetusministeriö. STM julkaisuja 2005:17.

YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

Ylöjärven uusi esiopetussuunnitelma 16.5.2011